

**Recenzja rozprawy doktorskiej Pana mgra Wojciecha Marchwickiego
p. t. „, Tajemnica adwokacka i jej ochrona w świetle Konstytucji
Rzeczypospolitej Polskiej”, (Warszawa 2014, ss. 263)**

1) Wymogi prawne

Zgodnie z art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595, z późn. zm.) rozprawa doktorska, przygotowana pod opieką promotora, powinna stanowić oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz wykazywać ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w danej dyscyplinie naukowej, a także umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Zgodnie zaś z § 6 ust. 4 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 23 września 2004 r. w sprawie szczegółowego trybu przeprowadzania czynności w przewodach doktorskim i habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora (Dz. U. Nr 204, poz. 1200) – recenzja rozprawy doktorskiej ma zawierać szczegółowo uzasadnioną ocenę, czy rozprawa ta spełnia warunki określone w art. 13 cytowanej ustawy; recenzja może też zawierać wnioski dotyczące ewentualnego uzupełnienia lub poprawienia rozprawy (ust. 6)

2) Przedmiot recenzji

Przedmiotem niniejszej recenzji jest rozprawa doktorska Pana mgra Wojciecha Marchwickiego p. t. „, Tajemnica adwokacka i jej ochrona w świetle Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej”, (Warszawa 2014, ss. 263), przygotowana w Instytucie Nauk Prawnych PAN pod opieką naukową Prof. Jerzego Ciemniewskiego. Przedstawiając już w tym miejscu – wstępnie – swoje stanowisko jako oceniającego rozprawę, mogę stwierdzić jednoznacznie, że przedmiotowa rozprawa doktorska Pana Wojciecha Marchwickiego spełnia wymogi przewidziane w art. 13 przywołanej wyżej ustawy, jest bowiem oryginalnym rozwiązaniem problemu naukowego oraz wykazuje tak ogólną wiedzę teoretyczną Kandydata w uprawianej dyscyplinie naukowej (prawa konstytucyjnego), jak i umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Poziom merytoryczny i formalny rozprawy jest wysoki, co w pełni pozwala na pozytywną ocenę. Zasadne jest więc przyjęcie rozprawy i dopuszczenie jej do publicznej obrony, o co wnoszę w nawiązaniu do art. 14 pkt 3 przywołanej ustawy i przepisów przywołanego rozporządzenia. Na marginesie mogę też podkreślić, że rozprawa doktorska Pana Wojciecha Marchwickiego w pełni zasługuje też na opublikowanie.

3) Temat rozprawy (problem badawczy)

Temat ocenianej rozprawy doktorskiej, rozumiany jako problem badawczy, z całą pewnością zasługuje na aprobatę. Poruszana problematyka ma swój wymiar prawnodogmatyczny, ale i teoretyczny oraz istotne znaczenie dla praktyki ustrojowej. Mimo dużego znaczenia analizowanego problemu – w jego tytułowym ujęciu – brak było w dotychczasowej literaturze przedmiotu monograficznego ujęcia problematyki „tajemnicy adwokackiej” w polskim prawie konstytucyjnym. Chodzi zaś o tak istotne kwestie, jak interpretacja przepisów Konstytucji RP i istotne regulacje ustawowe. Dotyczy to funkcjonowania państwa i jego organów, zwłaszcza organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości, samorządu zawodowego, źródeł prawa, zasad konstytucyjnych ustroju (zwłaszcza zasady państwa prawnego), związków z

etycznymi systemami normatywnymi i zawodami zaufania publicznego, a także sfery statusu jednostki - praw i wolności obywatelskich, Potrzeb badawczych nie wyczerpywały dotychczasowe analizy cząstkowe. Recenzowana praca doktorska uzmysławia, jak wysokiej rangi ustrojowej problemy oczekiwały na kompleksową analizę.

4) Cel naukowy pracy

Cel naukowy swej rozprawy Doktorant wyraził dość jasno we Wstępie, jako potrzebę znalezienia odpowiedzi na kilka ważnych pytań teoretycznych. Nazwał to „zadaniem niniejszej pracy” (s. 19) – a chodzi tu Doktorantowi o przedstawienie podstawowych zasad służących odczytaniu instytucji tajemnicy adwokackiej, zidentyfikowanie przesłanek aksjologicznych stojących za podstawowymi rozwiązaniami oraz ich znaczenia dla szczegółowych regulacji. W następnej kolejności są to kwestie relacji norm konstytucyjnych i ustawowych dotyczących tajemnicy adwokackiej, w tym dopuszczalności ograniczania tego prawa, relacji pomiędzy zasadą ochrony tajemnicy a wyjątkami od niej. Należą tu także kwestie statusu norm stanowionych przez samorząd adwokacki w zakresie kształtowania ochrony tajemnicy. Te rozważania zaś Doktorant postrzega jako kanwę omówienia zakresu przedmiotowego ochrony tajemnicy (rodzaj informacji podlegających ochronie) oraz zakresu podmiotowego instytucji.

Jak widać, cel rozprawy Doktorant rozpiął na zadania cząstkowe. W szczególności należy podkreślić, iż Doktorant nie traktuje swego zadania jako prostego opisu, ale rozumie cel jako analizę w rozumieniu naukowym, co oczywiście wymaga pełnej akceptacji ze strony recenzenta, jako odpowiadające pojęciu problemu badawczego we wskazanym wcześniej rozumieniu ustawy o stopniach i tytule naukowym. Co przy tym ważne – Doktorant należycie wywiązał się ze swych celów badawczych, realizując je w sposób poprawny metodologicznie.

5) Założenia metodologiczne i charakter pracy

W omawianym zakresie należy stwierdzić, że Doktorant analizuje wyznaczoną sobie problematykę w kilku wymiarach, przede wszystkim stosując metodę prawnodogmatyczną, jako że chodzi przecież o egzegezę w pierwszym rzędzie przepisów prawnych. Jest ona w pełni adekwatna do podstawowych zrębów pracy badawczej w omawianej materii. Doktorant przeanalizował zwłaszcza przepisy rangi konstytucyjnej, ale także ustawowej i aktów wykonawczych. Analizą objęte zostało także orzecznictwo, zwłaszcza Trybunału Konstytucyjnego i Sądu Najwyższego, wielokroć o fundamentalnym znaczeniu dla prowadzonych analiz. Doktorant także przeanalizował dotychczasową praktykę w omawianym zakresie. Wymiar empiryczny ma znaczenie dla prowadzonych analiz i poczynionych ustaleń. Świadomym założeniem Doktoranta jest częściowe ograniczenie metody prawnoporównawczej, jako że rozprawa w założeniu dotyczy polskich rozwiązań ustrojowych, a rozwiązania szczegółowe osadzone winny być na tle ogólnych, danych uwarunkowań. Istotnym wyjątkiem jest tu jednak uzasadnione potraktowanie dość szeroko doświadczeń amerykańskich, a w węższym zakresie doświadczeń europejskich. Doktorant także obszernie nawiązuje do istniejącej literatury przedmiotu, nie tylko wykorzystując jej wcześniejsze ustalenia, ale także i wielokroć prezentując przy tym własny punkt widzenia. Wykorzystywanie źródeł przez Doktoranta jest solidne warsztatowo. Tak pomyślane założenia umożliwiły Doktorantowi dokonanie analizy badanej problematyki.

6) Systematyka rozprawy

W zakresie części merytorycznej praca składa się – poza Wstępem i Zakończeniem – z czterech rozdziałów. Rozdział I – poświęcony został znaczeniu tajemnicy adwokackiej dla realizacji praw i wolności konstytucyjnych, rozdział II – znaczeniu innych regulacji dla prawidłowego określenia zakresu ochrony tajemnicy adwokackiej, rozdział III – zakresowi przedmiotowemu ochrony tajemnicy adwokackiej w świetle Konstytucji i przepisów ustaw, rozdział IV – zakresowi

podmiotowemu ochrony i osobom posiadającym dostęp do informacji objętych tajemnicą. Podstawę podziału stanowi więc kryterium przedmiotowe (problemowe), wyraźnie uzasadnione. Zasada ta i układ (kolejność) poszczególnych rozdziałów nie budzą moich zastrzeżeń. Ujęcie takie prezentuje się jako udane przedsięwzięcie. Poszczególne wątki wewnątrz rozdziałów przeanalizowane są w sposób logiczny, w uzasadnionych proporcjach. Także całość rozprawy ma charakter harmonijny, z objętością 1:2 poszczególnych rozdziałów - wytłumaczalną zakresem koniecznej analizy. Warto także zaznaczyć, że Wstęp i Zakończenie rozprawy nie mają znaczenia tylko formalnego. We Wstępie Doktorant przedstawia bowiem szeroko uzasadnienie tematu, cele i metody badawcze, uzasadnienie kompozycyjne pracy. W Zakończeniu zaś mamy do czynienia z wnioskami natury ogólnej, będącymi odpowiedzią na postawione zadania badawcze, nie zaś z powtórzeniem ustaleń szczegółowych z poszczególnych rozdziałów – w każdym bowiem rozdziale Doktorant zawarł osobne wnioski szczegółowe w danej materii.

7) Strona formalna rozprawy

Poza częściami merytorycznymi (w tym Wstępem i Zakończeniem) rozprawa zawiera na końcu tzw. bibliografię obejmującą około 20 stron tekstu. Składa się na nią wykaz około 360 pozycji literatury. Literatura przedmiotu w około 10% to publikacje obcojęzyczne, dobrane kompetentnie. Po bibliografii Doktorant zamieszcza wykaz orzeczeń (łącznie 185 pozycji), w tym Trybunału Konstytucyjnego (61 pozycji), Sądu Najwyższego (40), innych sądów polskich (8), dyscyplinarnych sądów adwokackich (12), Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (32), Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (5), sądownictwa amerykańskiego (21), niemieckiego (5) oraz – w jednej ze spraw Komitetu Praw Człowieka ONZ. Dość nietypowo Doktorant zamieszcza wykazy podstawowych aktów prawnych (17 pozycji) i aktów stanowionych przez samorządy zawodowe (5 pozycji), jako że czyni to jeszcze przed Wstępem (s. 6-9), a nie – jak na ogół – w końcowej części pracy, a ponadto wykazy oba sporządzone są bez zachowania wymogu chronologii aktów. Język pracy jest jasny, poprawny, praca ma dość staranną korektę techniczną, choć –

jak prawie zawsze – znaleźć można drobne potknięcia do wyeliminowania w toku przygotowywania rozprawy w przyszłości do druku.

8) Strona merytoryczna pracy

Rozdział I rozprawy obejmuje wprowadzenie do problematyki konstytucyjnych podstaw tajemnicy adwokackiej, także tajemnicę jako przedmiot analiz Trybunału Konstytucyjnego, relacje adwokat – klient w kontekście ochrony tajemnicy, kontekst zawodu zaufania publicznego. Należy zgodzić się z ustaleniem Doktoranta, że tajemnica adwokacka jest kategorią konstytucyjną – mimo milczenia tekstu Konstytucji w tym zakresie – z uwagi na swe źródła w prawie do obrony (art. 42), prawie do sądu (art. 45), prawie do poszanowania prywatności (art. 47), w tym w szczególności swobodzie komunikowania się (art. 49). Doktorant dostrzega aspekty autonomii informacyjnej jednostki i respektowania godności ludzkiej. Uwzględnia w analizach relacje wertykalne (jednostka – państwo) i horyzontalne (jednostka – jednostka) oraz ochronę tajemnicy w kontekście dobra wymiaru sprawiedliwości i interesu publicznego.

W rozdziale II rozprawy Doktorant przeanalizował najpierw ustawowe ograniczenia konstytucyjnej zasady ochrony tajemnicy adwokackiej. Następnie objęto analizą status prawny Kodeksu etyki adwokackiej oraz norm korporacyjnych na tle zagadnień konstytucyjnego systemu źródeł prawa, pojmowania kodeksu etyki jako aktu wewnętrznego i jako aktu wykonującego upoważnienie ustawowe oraz problematyki odesłania do norm pozaprawnych (klauzula generalna). Słuszne są tu wątpliwości doktoranta na tle zasady państwa prawnego i pewności prawa. Trafne jest przy tym dostrzeżenie faktycznej doniosłości tych przepisów, zwłaszcza na tle sankcjonowania naruszeń tych norm w trybie prawnym Prawa o adwokaturze.

W rozdziale III Doktorant dostrzega trudności związane ze szczegółowym określeniem przedmiotowego zakresu ochrony tajemnicy adwokackiej. Definiowanie formalne – poprzez sposób przekazania informacji – słusznie postrzega jako

niewystarczające i czyniące konicznym analizę treściową wiadomości. Określenie granic ochrony postrzega jako wypadkową kilku – wskazanych i przeanalizowanych – czynników, w powiązaniu z wartościami konstytucyjnymi, którym instytucja ma służyć.

W rozdziale IV Doktorant analizuje aspekty podmiotowe – nie tylko status w tej mierze samych adwokatów, ale i współpracowników, konsultantów, obsługi itp. Trafnie dostrzega zagrożenia mogące płynąć w drodze wąskiej interpretacji ochrony, także tu podkreślając znaczenie wartości, którymi kierował się ustrojodawca kształtując prawo do sądu, do obrony, do poszanowania prywatności. Doktorant część analiz poświęcił tu także roli prawników zagranicznych.

Na podkreślenie zasługuje wartość merytoryczna Zakończenia rozprawy, gdzie Doktorant na poziomie syntezy przedstawia wnioski z badań, stanowiące odpowiedź na postawione we Wstępie generalne pytania.

Nie kwestionując zasadniczych rozważań Doktoranta, nie wdaję się w niniejszej recenzji w nieliczne kwestie szczegółowe, jako nie mające wagi dla pozytywnej oceny rozprawy.

9) Konkluzja recenzji

W nawiązaniu do sygnalizowanego już na wstępie stanowiska stwierdzam, że rozprawa doktorska Pana mgra Wojciecha Marchwickiego p. t. „Tajemnica adwokacka i jej ochrona w świetle Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej” odpowiada przewidzianym ustawowo wymogom. Może być przyjęta i dopuszczona do publicznej obrony.

Andrzej Szmyt